KUNSTEN

Undervisningsmateriale

08.09.26–
29.03.27

OVAR TACI

Mit liv som paradisfugl

Målgruppe: Mellemtrinnet
Fag: Dansk og billedkunst

Museum of
Modern Art
Aalborg

Ovartaci, *Uden titel*, uden år. Privat eje. Foto: Museum Ovartaci

Før besøget: Til underviseren

Dette undervisningsmateriale tager udgangspunkt i udstillingen *Ovartaci – Jeg begyndte som paradisfugl* på Kunsten Museum of Modern Art.

Materialet inviterer eleverne til at gå på opdagelse i Ovartacis kunstneriske univers og undersøge, hvordan kunst kan være tæt forbundet med identitet, livserfaringer, fantasi og måden, vi ser verden på.

Ovartacis værker åbner for et særligt univers befolket af sælsomme skabninger, mennesker, dyr og fantasifulde figurer. Eleverne skal undersøge, hvordan dette univers er bygget op, hvilke fortællinger der findes, og hvad væsnerne måske kan fortælle os om Ovartaci og hendes måde at forstå verden på. Undervisningen arbejder samtidig med spørgsmål om identitet, forvandling, frihed, normer og medmenneskelighed. Eleverne skal ikke blot lære om Ovartaci, men også selv undersøge, hvordan kunst kan bruges til at skabe nye verdener, udtrykke tanker og følelser og forestille sig andre måder at være menneske på. Materialet kombinerer danskfaglige og billedkunstfaglige aspekter. Eleverne skal både iagttage, tale, skrive, fortolke, skabe og arbejde undersøgende med kunstværkerne.

Elevernes arbejdsproces

Materialet følger en progression:

Viden → Se → Undersøge → Fortolke → Skabe → Reflektere

På den måde bevæger eleverne sig fra at få en grundlæggende viden om Ovartaci til selv at skabe og reflektere over deres egne møder med kunsten.

Materialet er opdelt i tre dele:

1. **Før besøget** – eleverne introduceres til Ovartaci og hendes univers.
2. **Besøget på Kunsten** – eleverne undersøger værkerne og arbejder aktivt i udstillingen.
3. **Efter besøget** – eleverne arbejder videre med univers, identitet, kunst og fortælling gennem egne kreative produktioner.

Formål

Formålet med forløbet er, at eleverne gennem mødet med Ovartacis kunst undersøger, hvordan kunst kan skabe fortællinger og alternative verdener.

Eleverne skal blandt andet arbejde med:

- At iagttage og beskrive kunstværker
- At formulere egne tanker, spørgsmål og fortolkninger
- At undersøge figurer og væsner i et kunstnerisk univers
- At omsætte visuelle indtryk til fortællinger
- At skabe deres eget univers gennem tekst og billeder
- At reflektere over, hvordan kunst kan give mulighed for at forestille sig andre verdener

”Ovartacis univers minder ikke om noget, man har set før. Alligevel er det sært genkendeligt.”

– Information

Hvem er Ovartaci?

Før eleverne møder Ovartacis værker på Kunsten, introduceres de kort til kunstneren og hendes liv.

Fortællingen om Ovartaci er omfattende og rummer mange forskellige tematikker. Det er derfor vigtigt at understrege, at dette undervisningsmateriale først og fremmest lægger vægt på hende som kunstner og menneske. Hendes kunst skal ses som en måde at formidle og udforske hendes egen verden på og ikke alene som et resultat af hendes sygdomshistorie.

Ovartaci blev født med navnet Louis Marcussen og voksede op som dreng, men havde gennem sit liv et stærkt ønske om at skifte køn til kvinde. Ovartaci var en selvlært kunstner, ingeniør, digter, naturelsker og meget mere. Hendes liv var præget af mange forskellige interesser og erfaringer, og rejser og eventyr kom til at spille en vigtig rolle. Som ung rejste hun til Argentina, hvor hun opholdt sig i seks år. Her levede hun tæt på naturen og opholdt sig blandt andet sammen med det oprindelige folk i den nordlige del af landet.

Da Ovartaci vendte tilbage til Danmark, blev hun kort efter tvangsindlagt på Psykiatrisk Hospital i Risskov i Aarhus. Hun havde gennem længere tid levet under meget vanskelige forhold og havde blandt andet oplevet længere perioder med sult.

På hospitalet blev hun diagnosticeret med skizofreni, og hun kom til at tilbringe størstedelen af resten af sit liv som patient på psykiatrisk hospital. I alt var hun indlagt i 56 år.

I 1932 begyndte Louis Marcussen at bruge navnet Ovartaci, som hun er kendt under i dag. Navnet blev en vigtig del af den identitet, hun skabte omkring sig selv. Senere i livet blev ønsket om at leve som kvinde stadig stærkere. Fra omkring 1950 begyndte hun at kæmpe for muligheden for at skifte køn. Hendes ønske mødte modstand blandt hospitalets ansatte, men hun blev på et tidspunkt godkendt til medicinsk kastration, dog ikke til kønsbekræftende kirurgi. I 1954 valgte hun derfor selv at foretage en kastration.

Ovartaci døde i 1985, 91 år gammel, efter et langt og usædvanligt liv. Hun havde tilbragt mere end halvdelen af sit liv på psykiatrisk hospital, men hendes liv kan ikke reduceres til hendes tid som patient.Hun var et menneske med mange interesser, drømme, tanker og erfaringer – og ikke mindst et menneske, der gennem hele sit liv søgte efter frihed, identitet og muligheden for at være den, hun ønskede at være.

Det er med denne forståelse af Ovartaci, at vi nu skal gå på opdagelse i hendes kunstneriske univers.

Ovartacis univers

Hendes figurer kan forandre sig og bevæge sig mellem forskellige former. Fx kan et menneske ligne et dyr og et dyr kan blive til et væsen. På den måde bliver grænsen mellem menneske, dyr og fantasi flydende. Det er ikke altid muligt at afgøre præcis, hvad man ser – og måske er det netop det interessante.

Ovartacis billeder fortæller heller ikke altid én bestemt historie. Når vi ser på dem, kan vi derfor selv begynde at forestille os, hvad der foregår. Hvem er figurerne? Hvor befinder de sig? Hvad er der sket før, og hvad kommer der til at ske bagefter? Måske er der en hovedperson, måske er alle figurerne en del af den samme fortælling.

Men hvis Ovartaci har skabt sin egen verden, må den også have sine egne regler. Hvad kan man gøre i hendes univers, som man ikke kan gøre i vores? Hvordan fungerer forholdet mellem mennesker, dyr og væsner? Og hvordan ville verden se ud, hvis man ikke var bundet af de regler, vi kender fra virkeligheden?

Når vi undersøger Ovartacis kunst, skal vi derfor ikke kun forsøge at finde ud af, hvad hendes billeder forestiller. Vi skal også undersøge, hvordan hendes verden viser sig. Vi kan være nysgerrige på de væsner vi møder, på de forvandlinger der sker og på de fortællinger der måske gemmer sig i billederne.

På den måde bliver mødet med Ovartaci også en invitation til selv at forestille sig en verden, hvor alting ikke behøver at være, som det plejer.

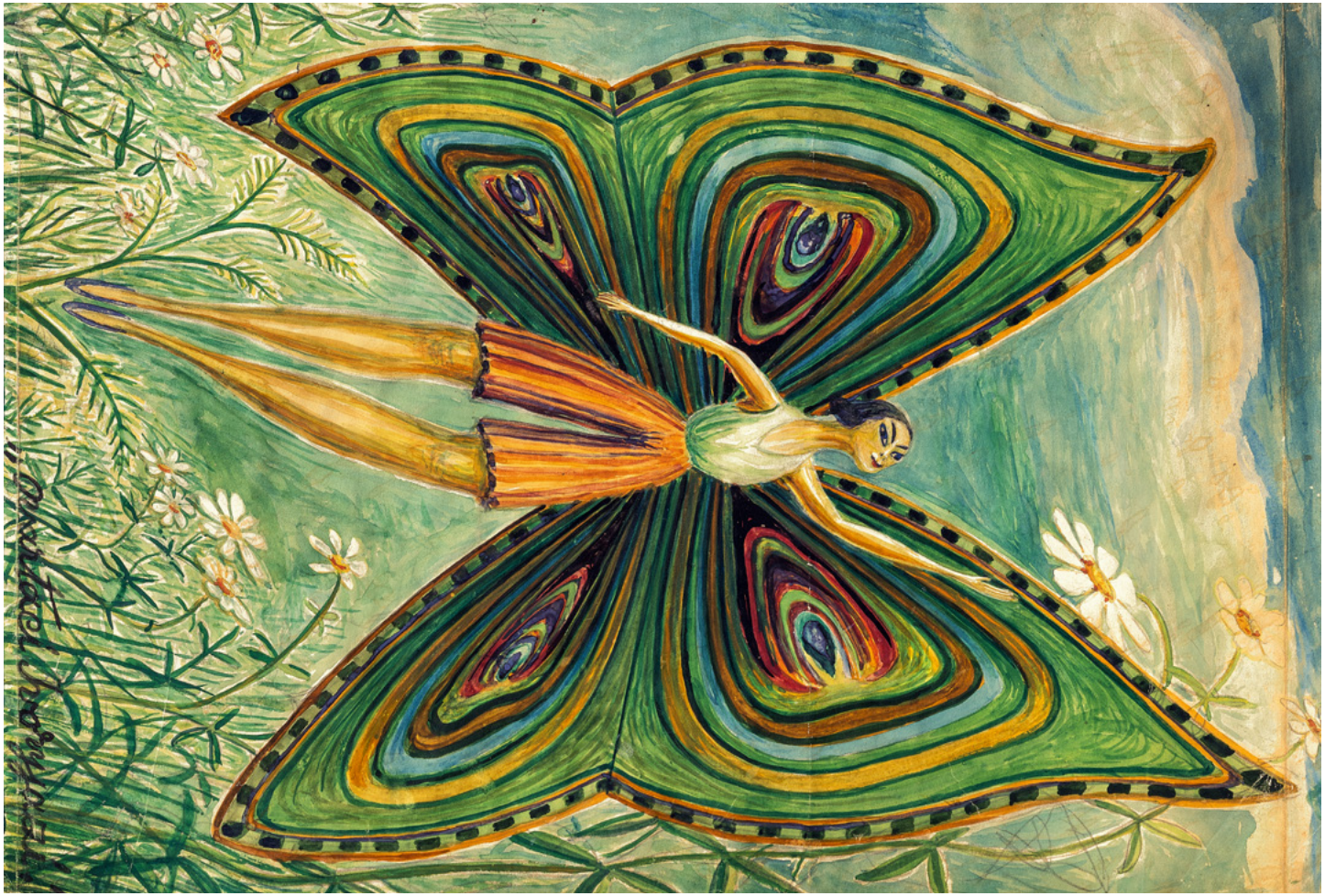

Ovartaci, *Vejen til Coruna*, uden år. Privat eje. Foto: Museum Ovartaci

Hvad ville du hedde?

Navnet som en del af kunstnerens identitet

Et navn kan fortælle noget om, hvordan vi ser os selv – og hvordan vi gerne vil ses af andre. For kunstnere kan navnet også blive en del af deres kunstneriske identitet. Nogle kunstnere bruger deres eget navn, mens andre vælger et kunstnernavn, et alias eller skifter navn undervejs i livet.

Ovartaci brugte flere forskellige navne gennem sit liv. Det navn, de fleste kender hende under, er Ovartaci (forjyskning af ordet 'overtosse'), og langt de fleste af hendes værker er signeret med dette navn. Hun brugte dog også andre navne, blandt andre Ivarygaci, Pupparpasta og Luis Goncalez. Ifølge hospitalspersonalet ønskede hun i forskellige perioder at blive kaldt forskellige navne.

Hvilket navn ville du vælge?

Forestil dig, at du skulle vælge et andet navn til dig selv. Hvad skulle det være? Hvorfor? Og hvad fortæller navnet om dig eller den, du gerne vil være?

På Kunsten

Denne del af undervisningen kommer til at foregå på Kunsten.

Regler

Sådan får alle en god oplevelse på Kunsten

- Vær med til at passe godt på vores kunst. Hold god afstand til værkerne.
- Værkerne må ikke berøres.
- I skal gå i samlet flok rundt på museet og bevæge jer roligt.
- Vær bevidste om, at I som flok ikke larmer og forstyrrer museets øvrige gæster.
- Klassens underviser har ansvaret for gruppen.
- Det er ikke tilladt at spise eller drikke i udstillingen.

Praktisk

Eleverne skal medbringe:

- Blyant
- Papir eller dette undervisningsmateriale
- Deres nysgerrighed

Arbejdet på museet behøver ikke være færdigt. Eleverne skal først og fremmest se, tale, undersøge og samle noter, som de kan tage med tilbage til skolen.

Under besøget vælger hver elev ét væsen, som de arbejder videre med efter besøget.

Se Ovartaci

Før eleverne skal undersøge Ovartacis univers nærmere, skal de have mulighed for at møde hendes værker uden først at skulle finde bestemte svar eller forklaringer. Formålet er at træne elevernes blik og give plads til deres egne iagttagelser, tanker og spørgsmål.

Ovartacis værker rummer mange figurer, former og detaljer, som kan være både genkendelige og fremmede. Derfor kan det være en fordel at begynde med det, eleverne faktisk kan se, før de forsøger at fortolke værkerne.

At se uden at vide

Lad eleverne vælge et værk og bruge tid på at se grundigt på det.

Din opgave

Jeg kan se...

Hvilke figurer, former, farver, linjer og detaljer lægger du mærke til?

Jeg tænker...

Hvad får det, du ser, dig til at tænke på? Hvad tror du, der foregår i værket?

Jeg undrer mig over...

Er der noget, du ikke forstår, eller noget, du får lyst til at vide mere om?

Det er vigtigt, at eleverne skelner mellem det, de kan se, og det, de tror eller forestiller sig. Der er ikke nødvendigvis én rigtig måde at forstå et værk på, men deres fortolkninger skal kunne tage udgangspunkt i noget, de faktisk kan finde i værket.

Del jeres iagttagelser

Lad eleverne gå sammen to og to og sammenligne deres iagttagelser.

- Hvad lagde I først mærke til?
- Har I fået øje på de samme ting?
- Er der noget, I ser forskelligt?
- Hvilke detaljer får jer til at tænke eller undre jer?
- Hvilken stemning oplever I i værket?

Øvelsen kan bruges som en første introduktion til Ovartacis kunstneriske univers. Elevernes iagttagelser og spørgsmål kan samtidig bruges som afsæt for det videre arbejde med hendes figurer, væsner og de verdener, de befinder sig i.

Mød væsnerne

I Ovartacis værker møder vi et væld af forskellige figurer og væsner. Nogle ligner mennesker eller dyr, mens andre er svære-re at placere. Flere af figurerne bevæger sig mellem forskellige former, så det ikke altid er muligt at afgøre, om der er tale om et menneske, et dyr eller noget helt tredje.

Væsnerne er en vigtig del af Ovartacis kunstneriske univers. Ved at undersøge dem nærmere kan eleverne få øje på, hvor-dan Ovartaci skaber sine egne verdener og udfordrer de grænser og kategorier, vi normalt bruger til at forstå verden omkring os.

Undersøg et væsen

Vælg en figur eller et væsen fra et af Ovartacis værker. Eleverne skal herefter tegne og give deres bud på, hvad de ligger mærke til ved væsnet/figuren, og tegne det. Spørgsmålene er nødvendigvis ikke noget eleverne behøver at svare på, men kan give noget inspiration til, hvad man måske ville kunne lægge mærke til.

Hvordan ser væsnet ud?

- Hvilke former og kendetegn har det?
- Minder det om et menneske, et dyr eller noget andet?
- Hvilke dele af væsnet kan du genkende?
- Er der noget ved det, der virker genkendeligt eller overraskende?

Der findes ikke nødvendigvis ét rigtigt svar. Elevernes fortolkninger skal i stedet tage udgangspunkt i de detaljer, de kan finde i værket.

Tag dit væsen med hjem

Under besøget skal eleverne samle deres iagttagelser, tanker og idéer om det væsen, de har valgt.

Noterne behøver ikke være sammenhæng-ende eller færdige. De kan bestå af stikord, små tegninger, spørgsmål eller idéer.

Mit væsen

Navn:

Sådan ser det ud:

Det minder om:

Det kan:

Det er bange for eller det elsker at:

Det længes efter:

Hvem eller hvad hører det sammen med?:

En særlig regel i dets verden:

Tegn dit væsen:

Noterne og tegningen tages med tilbage til skolen og bruges som afsæt for det videre arbejde.

Efter besøget

På Kunsten har eleverne mødt Ovartacis kunstneriske univers og undersøgt et af de væsner, der befolker hendes værker. Efter besøget skal eleverne tage deres noter med tilbage til skolen og arbejde videre med det væsen, de har valgt.

Nu skal eleverne bruge deres iagttagelser og idéer til at skabe deres egen fortælling og verden omkring væsnet.

Giv dit væsen en historie

Find dine noter fra besøget frem.
Hvad kan du huske om dit væsen? Hvad lagde du mærke til, og hvad begyndte du at forestille dig? Forestil dig, at væsnet bliver hovedperson i en fortælling. Hvor bor det? Hvad ønsker det sig? Hvad hvis noget forandrer sig?

Du kan tage udgangs-punkt i spørgsmålene:

- Hvem er dit væsen?
- Hvor bor det?
- Hvad længes det efter?
- Hvad er det bange for eller det elsker at?
- Hvad sker der en dag, som forandrer noget?
- Hvem eller hvad møder det?
- Hvilket problem skal det løse?
- Hvordan ender historien?

Historien kan fortælles som:

- en kort tekst
- en tegneserie
- en billedfortælling
- et storyboard

Skab væsnets verden

Historien skal foregå et bestemt sted. Derfor skal du også skabe den verden, dit væsen lever i. Hvordan ser verdenen ud? Hvem eller hvad bor der? Hvilke regler gælder? Er det en verden, der minder om vores, eller fungerer den på en helt anden måde?

Du kan for eksempel:

- tegne eller male væsnets verden
- lave et kort over universet
- skabe væsnets hjem
- tegne andre væsner, som det møder
- finde på særlige regler for verdenen

Du må gerne blande ting, du kender fra virkeligheden, med ting, du selv finder på. Måske kan et menneske forvandle sig til et dyr, et hus kan bevæge sig, eller noget helt andet kan lade sig gøre.

Fra Ovartaci til dit eget univers

Når I er færdige, kan I præsentere jeres væsner, verdener og fortællinger for hinanden.

Fortæl om:

- Dit væsen
- en verden, det lever i
- hvad der sker i historien
- hvad du har hentet inspiration fra hos Ovartaci

Tal til sidst sammen om:

- Hvad har I skabt, som ikke findes i vores verden?
- Hvilke regler gælder i jeres univers?
- Hvordan kan man se, at jeres væsen hører til i netop denne verden?
- Hvad har I taget med fra mødet med Ovartaci?

KUNSTEN KREATIVITARIUM

Museum of
Modern Art
Aalborg